

ศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร)
เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส

The Study of Mindfulness of Death Form in Risk Areas of Phrakru
Wisitphrommakhun (Somchai Chotiwaro), Wat Phromniwat,
Bangnak Sub-district, Maung District, Narathiwat Province

ประเสริฐ ชมพรมมา

Prasert Chompromma

ประชัน ชะชิกุล

Prachan Chachikul

ภัทรชัย อุทาพันธ์

Phattharachai Uthaphun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isaan Campus

E-mail: phat_kuk2020@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 พฤษภาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส 3) วิเคราะห์รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการสอนมรณสติในพระพุทธศาสนา คือสอนให้เห็นการประกอบกันขึ้นของปัจจัยต่าง ๆ ที่รวมกันของรูปธรรมและนามธรรม รวมถึงองค์ประกอบส่วนย่อยต่างๆ ประกอบกันขึ้นจนเป็นตัวเราเรียกว่า ชีวิต และในท้ายที่สุดแล้วชีวิตนี้ก็จะเดินทางไปสู่ มรณะ ภายใต้กฎของธรรมชาติ กฎของไตรลักษณ์ (สามัญลักษณ์) ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน ให้ทำใจยอมรับความตายที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในวันข้างหน้า เพื่อไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นและไม่เป็นทุกข์ ผู้ใดยึดเอามรณสติเป็นอารมณ์ จะได้ประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพานเลยทีเดียว เหล่านี้จึงเรียกว่า รูปแบบการสอนมรณสติในพระพุทธศาสนา 2) พระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) ปฏิบัติศาสนกิจพื้นที่เสี่ยง คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่การก่อความไม่สงบ โดยรูปแบบเริ่มจากตัวท่านเองที่ไข่มรณสติด้วยการระลึกถึงความตายเสมอว่า สักวันความตายต้องมาถึงตัวเราไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ ท่านจึงเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาอาสาสาลงมาปฏิบัติ

ศาสนกิจในพื้นที่เสี่ยงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547 และ 3) แบบการสอนมรณสติเกิดจากประสบการณ์ตรงของท่านที่ถูกลอบวางระเบิดขณะออกบิณฑบาตในเช้าวันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม 2549 ทำให้จ্বরเป็นเลือด ได้รับบาดเจ็บจากสะเก็ดระเบิดที่ฝังเข้าไปบริเวณท้ายทอยตรงศูนย์ควบคุมการมองเห็น ส่งผลให้สายตาพร่ามัวมาจนถึงทุกวันนี้ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงมีรูปแบบการสอนมรณสติสอดแทรกอยู่เสมอในการปฏิบัติศาสนกิจทุกด้านที่ชัดเจนที่สุดคือ การบริจาคโลศพ

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, พื้นที่เสี่ยง, มรณสติ

ABSTRACT

This research had the objectives to study; 1) the forms of mindfulness death teaching in Buddhism, 2) form of mindfulness teaching of Phrakru Wisitphrommakhun, the abbot of Watphromniwat, Bannak sub-district, Muang district, Narathiwat province, and 3) the analysis of mindfulness death teaching of Phrakru Wisitphrommakhun, the abbot of Watphromniwat, Bannak sub-district, Muang district, Narathiwat province. This research is the documentary research by studied from text books and related documents including in-depth interview.

The results were as follows: 1) The form of mindfulness of death in Buddhism is the way to know the being creatures that create from various factors of concretion and abstraction. All of these factors come together called life, and death is the end under natural cycle. The mindfulness of death is one of the way to reach enlightenment 2) Phrakru Wisitphrommakhun (Somchai Chotiwaro) has worked in risk areas such as Pattani province, Yala province, and Narathiwat province that are the insurgent region. He taught the people in the region to think that the death is permanent, and we cannot avoid the death. For this reason, he decided to work in risk area from Nakonratchasima province in 2007 3) The form of mindfulness death teaching caused from exploding bomb on 22nd October 2009 during going for alms. His robe was splashed with the blood, and he was injured from shrapnel that embedded at the center of eyes control. He felt blurry, and he always teach mindfulness of death everyday by donating coffin and teach mindfulness of death.

Keywords: Buddhism, Risk Areas, Mindfulness of Death

1. บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารของภาครัฐในทุกภูมิภาคของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว้างขวาง จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทุกประเทศทั่วโลกมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีความร่วมมือ และแข่งขันกัน ทั้งด้านธุรกิจ การค้า อุตสาหกรรม การศึกษาและด้านอื่นๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รวมถึงสภาพของสังคมโดยเฉพาะในสังคมไทยที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนกับวัฒนธรรมใหม่ๆ จากต่างประเทศหรือทางซีกโลกตะวันตก ทำให้เยาวชนกล้าแสดงออกมากขึ้น หากแสดงออกมาทางที่ดีก็น่ายินดีสรรเสริญ แต่หากแสดงออกในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ไม่เหมาะสมก็น่าเป็นห่วง คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเมื่อเยาวชนรับสิ่งที่ผิดต่อค่านิยมทาง ศีลธรรมอันดี ย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ติดตามมา ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่เป็นเยาวชนในวันนี้ย่อมเป็นผู้ใหญ่ ในวันข้างหน้าเป็นอนาคตของชาติ ไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจจะเลยเรื่องศีลธรรมจริยธรรมทางพุทธ

ศาสนา ทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีขาดการใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างคิด และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม กอปรด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียนนักศึกษาที่ยังถูกส่งเสริมชักจูง และโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุมป้องกันแก้ไข เมื่อนักเรียนนักศึกษาถูกจัดระเบียบทางความคิดจนมีจิตใจใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา (กรมการศาสนา, 2543, หน้า 5) ในอดีตที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนาของเยาวชนจะควบคู่การศึกษาของประเทศไทยโดยเริ่มจากที่วัด ตามประวัติศาสตร์เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย การศึกษาจึงมีต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายยุคหลายสมัย

ในปี พ.ศ. 2427 ได้เกิดมีโรงเรียนตามวัดเป็นจำนวนมาก ทั้งในกรุงเทพและตามหัวเมืองต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนไทยเป็นคนดีมีคุณสมบัติที่เป็นคุณแก่ราชการและเป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างสรรค์ความเจริญแก่บ้านเมืองมากยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2435 มีการตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัด ทั้งในกรุงเทพและตามหัวเมือง โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการจัดพระภิกษุทำการสอนบรรดาศิษย์ทั้งหมดในวัด ในปี พ.ศ. 2464 มีพระราชบัญญัติ ประถมศึกษาใช้บังคับเด็กอายุระหว่าง 7 - 14 ปี ให้เข้าโรงเรียนโดยมีผลบังคับทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2478 และในปี พ.ศ. 2472 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริยศึกษาขึ้นในโรงเรียนทั้งหมด และกำหนดให้นักเรียนได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนา เพื่ออบรมให้เด็กมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เริ่มกำหนดให้โรงเรียน ต่างๆ ทั้งโรงเรียนหลวงและโรงเรียนราษฎร์ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2543, หน้า 25-27) ใช้หนังสือเรียนหลักสูตรจริยศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีเนื้อหาการสอนวิชาศีลธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอนจากพระไตรปิฎกเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนมีจิตสำนึกรักในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีมากยิ่งขึ้นไปอีก

พระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นผลิตหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาดังกล่าว และเป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการสอนวิชาพุทธศาสนา เพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้มั่นคงดำรงอยู่ได้ด้วยมรณสติแม้ในพื้นที่เสี่ยงอันตราย ได้เดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเดินทางลงมาทำงานในนามพระธรรมทูตอาสาพัฒนาสามจังหวัดชายแดนใต้ (จังหวัดปัตตานี, จังหวัดยะลา, จังหวัดนราธิวาส) เมื่อปี 2547 ซึ่งขณะนั้นมีวัดร้างประมาณ 75 วัด อันเนื่องมาจากการถกเถียงการก่อความไม่สงบ โดยผู้ที่มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ พยายามสร้างความชอบธรรมให้ตนเองในพื้นที่ แต่สร้างความวุ่นวายให้กับรัฐ ทำให้สถานที่ราชการ โรงเรียนและวัดตกเป็นเป้าหมายในการสร้างเงื่อนไขในการก่อความไม่สงบเป็นภัยกระทบต่อพระพุทธศาสนาไปด้วย ในปี 2548 มีพระภิกษุสงฆ์อาสาลงมาจำพรรษาตามวัดต่าง ๆ จำนวน 150 รูป พระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เป็นหนึ่งในจำนวนเหล่านั้น จากนั้นพระสงฆ์ได้แยกย้ายจำพรรษาไปตามวัดเป้าหมายเพื่อรักษาศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้ได้ทำบุญเหมือนปกติ พระภิกษุสงฆ์ที่อาสาลงมาได้ทำหน้าที่ร่วมกับคณะสงฆ์ในพื้นที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภายในวัด โรงเรียน และแสดงพระธรรมเทศนาแก่พุทธศาสนิกชนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ ต่อมาได้มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นกับพระภิกษุสงฆ์หลายครั้ง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตพระภิกษุสงฆ์และเกิดความเสียหายแก่พุทธศาสนสถาน โดยพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส ก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ คือ ถูกลอบวางระเบิดจนได้รับบาดเจ็บสาหัส แต่ท่านยังคงทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนาด้วยความไม่ประมาทโดยยึดหลักมรณสติไว้เตือนตนเองและคนรอบข้างเสมอ ทั้งในกิจวัตรประจำคือการออกบิณฑบาต และการสอนวิชา

พระพุทธศาสนาในโรงเรียน การสอนธรรมศึกษาวันอาทิตย์ภายในวัด การแสดงพระธรรมเทศนา การจัดค่ายอบรมคุณธรรมให้กับนักเรียน นักศึกษา ประชาชน หน่วยงานรัฐและเอกชนต่าง ๆ รวมถึงทำหน้าที่ด้านการปกครอง ด้านการสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ บูรณปฏิสังขรณ์พุทธศาสนสถานที่พักพิงแก่ภิกษุสงฆ์ที่ขาดแคลนที่ถูกละทิ้งและทอดทิ้งจนเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จากประเด็นดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพุทธศาสนา ศึกษาชีวประวัติของท่านศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส เพื่อเป็นการยกย่องเพิ่มกำลังใจให้ท่านในการปฏิบัติศาสนกิจ รักษาศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้ตั้งมั่นคงอยู่อย่างไม่สั่นคลอน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนา อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ การวิจัยเอกสาร (Document Study) และข้อมูลภาคสนาม (Field study) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้แก่ สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (1) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้าง (Structure Interview) คือ มีการกำหนดคำถามตามวัตถุประสงค์ ซึ่งคำถามได้มาจากข้อมูลทั้งในพระไตรปิฎก ตำรา เอกสาร แนวคิด ตามวิธีดำเนินการวิจัยข้อที่ 1 แล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือความถูกต้องสมบูรณ์สัมพันธ์กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์เพื่อความเชื่อมั่นและเที่ยงตรง จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ แล้วนำผลมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ จึงนำสัมภาษณ์ต่อไป (2) ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในสัมภาษณ์งานวิจัย (3) ผู้วิจัยส่งสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ และ (4) ผู้วิจัยกำหนดวันในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ด้วยการขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตามกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อความ (Textual Analysis) (2) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการนำข้อมูลมาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการแยกประเด็น นำข้อมูลมาวิเคราะห์จะเริ่มจากการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) ซึ่งเป็นคำหลักที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และเมื่อทำการแยกประเด็นหลักได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อจัดข้อมูลตามกลุ่ม

หัวข้อที่สัมพันธ์กับข้อมูลวิเคราะห์วิจารณ์ พร้อมทั้งเสนอแนวความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยประกอบกับทัศนะของผู้วิจัยต่อไป

4. ชี้นำเสนอผลงานการวิจัย ผลที่ได้จากศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเอกสารและ การสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำมาแสดงในเชิงพรรณนา (Content Analysis Description) โดยเรียงลำดับเนื้อหาตาม ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับและเขียนเสนอรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

4. ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิวาสน์ ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้สรุปผลตามลำดับ ดังนี้

1. การสอนมรณสติในพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นการสอนให้พิจารณาเห็นการประกอบกันขึ้นของธาตุขันธ์ต่างๆ หรือรวมกันเข้าของรูปธรรมและนามธรรม รวมถึงองค์ประกอบส่วนย่อยต่างๆ ประกอบกันขึ้นจนเป็นตัวเราเรียกว่า ชีวิต และในท้ายที่สุดแล้วชีวิตนี้ก็จะเดินทางไปสู่ มรณะ ภายใต้กฎของธรรมชาติ กฎของไตรลักษณ์ หรือสามัญลักษณะสามประการ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง, ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และอนัตตา ความไม่มีตัวตน โดยให้ทำใจยอมรับความตายที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในวันข้างหน้า เพื่อไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นและไม่เป็นทุกข์ ผู้ใดยึดเอามรณสติเป็นอารมณ์พิจารณาอยู่เนืองๆ ย่อมจะทำให้ได้เข้าถึงประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา คือพระนิพพานนั่นเอง การเจริญมรณสติในพระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นตั้งอยู่ด้วยความมีสติและไม่ประมาทในชีวิต ดังนั้น การปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงและรูปแบบการสอนมรณสติ จะต้องใช้รูปแบบการสอน คือ การสอนแผน (plan) หรือ แบบ (pattern) ที่มีจุดหมายเพื่อสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้รับความคิด ทักษะ คุณค่า และแนวทางอย่างมีระบบระเบียบ มรณสติ คือ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้มัสติระลึกถึงความตาย อันจะต้องมีมาถึงตนและทุกคนเป็นธรรมดา พิจารณาเพื่อที่จะให้เกิดความไม่ประมาทด้วยสติสัมปชัญญะนำไปสู่ความสงบเกิดสมาธิได้ง่าย พื้นที่เสี่ยง คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง หรือความไม่แน่นอน มีโอกาสที่จะประสบกับความสูญเสียหรือสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ ภัยธรรมชาติ การทุจริต การลักขโมย ความเสียหายของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การถูกดำเนินการทางกฎหมาย การบาดเจ็บ ความเสียหายจากเหตุร้าย การเกิดอันตรายสูญเสียทรัพย์สิน สูญเสียชื่อเสียงภาพลักษณ์ขององค์กร และบุคลากรเกิดความไม่แน่นอน ไม่พิทักษ์สิทธิหรือศักดิ์ศรี เกิดความสูญเสียจนต้องมีการชดเชยค่าเสียหายที่จะส่งผลกระทบทำให้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเบี่ยงเบนไป ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต และคุกคามเกิดผลกระทบต่อชีวิตได้ หรือพื้นที่ก่อความไม่สงบนั่นเอง

2. การสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) พบว่า จากปีพุทธศักราช 2547 มีเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่เสี่ยง ซึ่งวัดก็ตกเป็นเป้าหมายในการสร้างสถานการณ์ กล่าวคือ พระภิกษุสงฆ์ถูกลอบทำร้ายทำให้ได้รับบาดเจ็บและถึงแก่กรรมภาพ จนเป็นเหตุให้มีวัดร้างประมาณ 75 แห่ง ทางรัฐบาลจึงประกาศรับสมัครพระภิกษุสงฆ์ลงไปจำพรรษาตามวัดที่ร้างอยู่ในโครงการ “พระธรรมทูตอาสาพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมีพระภิกษุสงฆ์สมัครเข้าร่วมโครงการดังกล่าว จำนวน 150 รูป ซึ่งพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เป็นหนึ่งในนั้น และได้ไปปฏิบัติศาสนกิจร่วมกับพระสงฆ์ในพื้นที่เรื่อยมาจนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดพรหมนิวาสน์ ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในปีพุทธศักราช 2548 ต่อมาในเช้าวันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม 2549 คนร้ายได้ลอบวางระเบิดพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) และพระลูกวัด รวมถึงทหารที่ถวายเป็นการคุ้มครองขณะออกบิณฑบาต เหตุการณ์ครั้งนั้น

ไม่ได้ทำให้ท่านถอยหนีจากพื้นที่เสี่ยง แต่ตรงกันข้ามท่านใช้หลักมรณสติจากประสบการณ์ตรงมาเป็นรูปแบบการสอนมรณสติ โดยเริ่มจากการเตือนตนเองและคนรอบข้างเสมอว่า สักวันความตายต้องมาถึงตัวเรา ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ ท่านจึงใช้หลักมรณสตินี้สอดแทรกในการปฏิบัติศาสนกิจทุกๆ ด้าน โดยรูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยง จึงเป็นการสอนแผน (plan) หรือ แบบ (pattern) บนความเสี่ยงในสถานการณ์ที่มีจุดหมายเพื่อสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้รับความคิด ทักษะ คุณค่า และแนวทางอย่างมีระบบระเบียบ เครื่องครัด และประณีตประณีตในวิธีการสูงด้วยในตัวก่อปรด้วยหลักการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้มีสติที่ระลึกถึงความตาย อันจะต้องมีมาถึงตนและทุกคนเป็นธรรมดาของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) ในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่การก่อความไม่สงบ เพื่อให้เกิดความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

3. จากการวิเคราะห์รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) พบว่า รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส แม้เริ่มต้นจากความเจ็บ ความใกล้ตาย สถานการณ์ก่อให้เกิดความเจ็บตายทั้งของตนและคนอื่น แต่ก็ทำให้ได้รูปแบบการใช้ชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสถานการณ์ด้วยสติปัญญา ด้วยความเข้าใจ ด้วยความเห็นใจ และด้วยความคลายกังวลใจ แม้จะยังมีความกลัวภัยและความตายความเจ็บยังหลงเหลืออยู่ในจิตใจก็ตาม แต่การที่ท่านมีมรณสติไม่เกรงกลัวความตาย ทำให้ท่านอาสาออกมาเพื่อปฏิบัติศาสนกิจสนองงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่เสี่ยงที่มีการก่อความไม่สงบ และแม้จะเกิดเหตุการณ์รุนแรงกับตัวท่านเองที่ถูกลอบวางระเบิดจนเกือบจะมรณภาพ ท่านก็ยังยืนหยัดทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมาด้วยหลักมรณสติ และรูปแบบมรณสติที่ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์คือ

1) มรณสติในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความตาย คือความดับหรืออาการดับของชั้น 5 หรือกายกับจิต ประเภทของการตายมี 2 คือ 1) กาลมรณะ คือ การตายเมื่อถึงเวลาถึงที่ตาย และ 2) อกาลมรณะ คือ การตายแม้ไม่ถึงเวลาที่ควรตาย เพราะอุปัทวเหตุให้ตาย ดังนั้นหลักทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับความตายเรียกว่า มรณสติ เป็นการเรียนรู้ที่จะเอาสติหมั่นระลึกถึงความตายอันจะเกิดมาถึงตนและพิจารณาสาเหตุของความตาย และเพื่อเป็นอุบายที่จะทำให้จิตใจเกิดความสงบเป็นสมาธิ จิตใจพิจารณาเป็นเหตุทำให้จิตใจคลายออกจากความไม่หลงติดในร่างกายคลายออกจากกิเลส และปลดทุกข์ทางจิตใจได้ ปล่อยวางได้ รูปแบบการสอนมรณสติในพุทธศาสนา จึงเพื่อให้เกิดความยินดีและยอมรับความเกิด ความตั้งอยู่ และความดับสลายด้วยสติปัญญา ด้วยความเข้าใจ ไม่ตื่นรน ไม่หวัดแกว่ง มีทุณทุรายเมื่อความตายมาถึง

2) มรณสติของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) ได้ใช้รูปแบบตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏ และที่สั่งสอนให้มีสติระลึกถึงความตายอันจะต้องมีมาถึงตน และทุกคนเป็นสังขาร พิจารณาเพื่อที่จะให้เกิดความไม่ประมาทด้วยสติสัมปชัญญะนำไปสู่ความสงบเกิดสมาธิได้ง่าย ผ่อนคลาย ปล่อยวางได้บ้าง และสามารถปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงได้อย่างสงบใจและระมัดระวังแบบมีสติเข้าใจเท่าทันทั้งหลักใจและสถานการณ์พื้นที่เสี่ยงได้เป็นอย่างดี

3) พื้นที่เสี่ยง หมายถึง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส รวมถึงวัดพรหมนิवासที่พระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวีโร) เป็นเจ้าอาวาสและเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง หรือความไม่แน่นอน มีโอกาสที่จะประสบกับความสูญเสียหรือสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ ภัยธรรมชาติ การทุจริต การลักขโมย ความเสียหายของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การถูกดำเนินการทางกฎหมาย การบาดเจ็บ ความเสียหายจากเหตุร้าย การเกิดอันตรายสูญเสียทรัพย์สิน สูญเสียชื่อเสียงภาพลักษณ์ขององค์กร และบุคลากรเกิดความไม่แน่นอน ไม่พิทักษ์สิทธิหรือศักดิ์ศรี เกิดความ

สูญเสียจนต้องมีการชดเชยค่าเสียหายที่จะส่งผลกระทบทำให้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเบี่ยงเบนไป ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต และคุกคามเกิดผลกระทบต่อชีวิตได้ หรือ พื้นที่ก่อความไม่สงบนั่นเอง

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ท่านใช้หลักมรณสติในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นปกติ ด้วยการระลึกเสมอว่า สักวันความตายต้องมาถึงตัวเรา ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ ทำให้ท่านไม่หวั่นต่อความตายแต่ต้องลงมาปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่เสี่ยงที่มีการก่อความไม่สงบ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส เพราะใช้ชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท และท่านยังใช้มรณสติมาเป็นรูปแบบการสอนเพื่อเตือนตนเองและผู้อื่นเสมอ ที่สำคัญคือใช้รูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยง มาสอดแทรกกับการปฏิบัติศาสนกิจในทุก ๆ ด้าน ที่ชัดเจนที่สุด คือ การบริจาคนิเวศน์ ที่เป็นรูปแบบการสอนมรณสติในพื้นที่เสี่ยง เป็นการสอนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบการสอนมรณสติของพระครูวิสิฐพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ไว้ 3 ประเด็น คือ (1) รูปแบบการสอนมรณสติ ที่ท่านใช้สอนตนเองโดยการระลึกไว้เสมอว่า สักวันความตายต้องมาถึงตัวเรา ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ (2) รูปแบบการสอนมรณสติ ที่ท่านใช้สอดแทรกในการปฏิบัติศาสนกิจในทุก ๆ ด้าน เช่น การบริจาคนิเวศน์ (3) รูปแบบการสอนมรณสติ ที่ท่านที่กระทำตัวเป็นแบบอย่างไม่เกรงกลัวความตาย แม้จะถูกลอบวางระเบิดขณะบิณฑบาต ท่านไม่เคยถอยหนีออกจากพื้นที่เสี่ยง และยังยืนหยัดปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานพระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการเป็นตัวอย่างที่ดี ที่มีความมากกว่าคำสอน เป็นรูปแบบการสอนมรณสติอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ สายเสนห์ (วิไลลักษณ์ สายเสนห์, 2537, หน้า 63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการตายและการเกิดใหม่ในพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับนิกายวัชรยาน” ว่า การระลึกความตาย คือ การพยายามนึกถึงเรื่องความตายอยู่ตลอดเวลาช่วยให้ชีวิตมีความหมายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เราเข้าใจชีวิตได้ก็ด้วยการมองว่ามันเป็นสิ่งไม่เที่ยงและมีธรรมชาติเป็นความตาย เมื่อมรณกรรมมาถึงมีเพียงแต่ร่างกายและการทำงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันนั้นที่สลายไปส่วนอื่นยังคงอยู่ จิตพร้อมด้วยสัญญาตณฺหาที่เราสร้างสมไว้ ตลอดชีวิตจะสืบต่อไปยังคงอยู่จิตพร้อมด้วยสัญญาตณฺหาที่เราสร้างสมไว้ตลอดชีวิตจะสืบต่อไปยังภพหน้า จากนั้นก็จะผ่านไปสู่วัฏจักรชีวิตในอนาคต ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่เราจะต้องสร้างสม แต่คุณสมบัตินี้ที่มีคุณธรรมไว้ในจิตของเราขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐา วาสิงหน (ณัฏฐา วาสิงหน, 2541, หน้า 17) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความหมายของความตาย : การตีความตามพุทธปรัชญา” ว่า พุทธศาสนาเสนอแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติ ประจักษ์แจ้งความจริงด้วยตนเองมากกว่า ความจริงพิจารณาความตายทั้งที่เป็นขณิกมรณะ หรือ ความขาดแห่งชีวิตย่อมถือว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เพราะต่างก็ช่วยให้เข้าใจว่า แท้จริงชีวิตไม่ใช่สิ่งที่คงทนถาวรแต่อย่างใด เพราะในที่สุดชีวิตก็ต้องพบกับความตายและแม้ในขณะนี้เรากำลังเกิดและตายอยู่เช่นกัน ความเข้าใจในลักษณะนี้ย่อมช่วยหรือคลายความยึดมั่นถือมั่นซึ่งเป็นเหตุของความทุกข์ได้

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา, **คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.

ณัฏฐา วาสีงหน, **ความหมายของความตาย : การตีความตามพุทธปรัชญา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

ทินพันธ์ นาคะตะ, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สหายบล็อกและการพิมพ์, 2543.

วิไลลักษณ์ สายเสน่ห์, **การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการตายและการเกิดใหม่ในพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับนิกายวัชรยาน**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.